

Sammanfattning

En kommun har förflyttat en arbetstagare från att vara s.k. förste rektor på en gymnasieskola till att vara rektor vid en annan gymnasieskola i kommunen. Fråga om förflyttningen inneburit att arbetstagaren blev skild från anställning som förste rektor. Sedan frågan har besvarats nekande uppkommer fråga om kommunen har haft vägande skäl för förflyttningen av arbetstagaren. Arbetsdomstolen har funnit att sådana vägande skäl har förelegat.

ARBETSDOMSTOLENDOM
2008-05-07
StockholmDom nr 40/08
Mål nr A 33/07**KÄRANDE**

Sveriges Skolledarförbund, Box 3266, 103 65 STOCKHOLM
Ombud: Advokaterna Stefan Flemström, Advance Advokatbyrå Stefan
Flemström AB, Box 1501, 183 15 TÄBY och Louise Idestrom D'Oliwa,
Solon Advokatbyrå AB, Box 7425, 103 91 STOCKHOLM

SVARANDE

Halmstads kommun, Box 153, 301 05 HALMSTAD
Ombud: arbetsrättsjuristen Göran Söderlöf, Sveriges Kommuner och
Landsting, 118 82 STOCKHOLM

SAKEN

ogiltigförklaring av avskedande

Mellan Halmstads kommun och Sveriges Skolledarförbund gäller kollektiv-
avtal, bl.a. Allmänna bestämmelser, AB 05. I detta avtal återfinns bl.a.
följande bestämmelser.

§ 6 Allmänna åligganden**Mom. 1**

Arbetstagare ska utföra de arbetsuppgifter som framgår av för arbets-
tagaren gällande anställningsavtal och de åligganden i övrigt, som är för-
enade med anställningen.

.....
Vid stadigvarande förflyttning av arbetstagare ska beaktas, att vägande
skäl ska finnas för att förflytta arbetstagaren mot hennes eller hans
önskan.
.....

I Halmstads kommun finns tre gymnasieskolor, Kattegattgymnasiet,
Sannarpgymnasiet och Sturegymnasiet. Gymnasieskolorna, inklusive
Komvux, lyder under kommunens utbildningsförvaltning.

U.O., som är medlem i förbundet, har varit verksam vid Kattegattgymnasiet
sedan år 1988. Fram till år 1997 arbetade han som lärare på skolan. Under
åren 1996 och 1997 hade han rektorsvikariat på skolan under två perioder.
Från den 2 augusti 1997 till den 30 september 2000 arbetade han som rektor
på skolan. Den 1 oktober 2000 började U.O. att arbeta som förste rektor på
skolan. Efter förhandlingar enligt 12 och 14 §§ medbestämmandelagen

förflyttades U.O. den 1 augusti 2006 från sin placering som förste rektor på Kattegattgymnasiet till en placering som rektor på Sannarpsgymnasiet.

Mellan parterna har uppkommit tvist huruvida förflyttningen av U.O. har utgjort ett avskedande utan laga grund. För det fall Arbetsdomstolen skulle finna att så inte är fallet är även tvistigt om kommunen haft vägande skäl för förflyttningen av U.O. Slutligen är tvistigt huruvida ett av förbundet framställt fastställelseyrkande kan prövas av domstolen.

Parterna har tvisteförhandlat i frågan utan att någon överenskommelse har kunnat träffas.

Förbundet har väckt talan i Arbetsdomstolen och har som talan slutligt bestämts yrkat *i första hand* att domstolen

1. förklarar att kommunen har avskedat U.O. från dennes anställning som förste rektor,
2. förklarar att avskedandet är ogiltigt och att anställningen ska bestå, samt
3. förpliktar kommunen att till U.O. utge allmänt skadestånd med 200 000 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 30 mars 2007 till dess betalning sker.

Förbundet har *i andra hand* yrkat att Arbetsdomstolen ska förplikta kommunen att utge allmänt skadestånd till var och en av förbundet och U.O. med 100 000 kr för brott mot kollektivavtalet.

Kommunen har yrkat att domstolen avvisar förbundets yrkande om fastställelse av att U.O. avskedats. Kommunen har i övrigt bestritt käromålet i dess helhet. Inget skadestånd har vitsordats som skäligt i sig. Ranteyrkandet har vitsordats i och för sig.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader.

Till utveckling av talan har parterna anfört i huvudsak följande.

Förbundet

U.O. har en lång karriär inom skolväsendet. Han har varit verksam vid Kattegattgymnasiet sedan år 1988. Fram till augusti 1997 tjänstgjorde han som lärare på skolan. Fr.o.m. augusti 1997 innehade han en rektorstjänst på skolan. Han var tillförordnad gymnasiechef under perioden den 10 januari – 30 september 2000. Den 1 oktober 2000 anställdes han som förste rektor på skolan. Som en följd av detta sade han den 30 september 2000 upp sin anställning som rektor.

U.O. såg den nya anställningen som förste rektor som ett karriärsteg. Detta synsätt bekräftades från kommunens sida. Som förste rektor hade U.O. ett övergripande ansvar för ekonomi, personal och arbetsmiljö. Han hade därtill ansvar för fastigheterna. Hans huvudsakliga sysslor utgjordes av ekonomiarbete avseende budgetering och budgetuppföljning, arbetsmiljöfrågor, fastighetsfrågor och uppföljning. Därtill var U.O. ansvarig för

byggprogrammet och den gymnasiala särskolan. U.O. arbetade upp till 60 timmar per vecka. Av dessa ägnade han 15 timmar åt byggprogrammet och 20 timmar åt ekonomifrågor. Resterande tid ägnades åt allmän administration, ledningsgruppsmöten, den gymnasiala särskolan samt fastighetsfrågor.

Under år 2004 tilldelades en annan person ansvaret för den gymnasiala särskolan. U.O. kunde då gå ner i arbetstid till cirka 45 timmar per vecka. Arbetssituationen var alltjämt pressande och pressen ökade ytterligare på grund av att elevintaget till byggprogrammet skulle öka med 60 procent inför läsåret 2006/2007. I februari 2006 bad U.O. om extra stöd och resurser för att kunna lösa sina arbetsuppgifter, vilket han dock inte fick.

I maj 2006 fick U.O. kännedom om att kommunen hade för avsikt att förflytta honom. U.O. blev mycket överraskad. Han förstod inte anledningen till förflyttningen eftersom företrädare för kommunen tidigare uttryckt att han var en mycket kompetent förste rektor, att man var nöjd med hans insatser och att han var en av de mest dugliga medarbetarna. Det fanns inga vägande skäl för omplacering av U.O. De utvärderingar som gjorts visade att skolan fungerade väldigt bra och att U.O. fungerade väl i sin roll som förste rektor.

Kommunens beslut innebar att U.O. skulle omplaceras från sin tjänst som förste rektor vid Kattegattgymnasiet till en tjänst som rektor vid Sannarpsgymnasiet. U.O. motsatte sig en sådan omplacering. Han föreslog i stället att han och en annan förste rektor skulle byta plats, vilket dock inte accepterades.

Som nämnts hade U.O. som förste rektor bl.a. övergripande ansvar för ekonomi, personal och arbetsmiljö samt fastighetsansvar. Dessa ansvarsområden skulle försvinna vid en omplacering till en rektorstjänst. På Kattegattgymnasiet var U.O. att anse som högst i hierarkin med hänsyn till de ansvarsområden han hade. Det var även U.O. som i sin egenskap av förste rektor rapporterade till förvaltningschefen och förvaltningsekonomen. Detta skulle han inte göra som rektor.

Den 1 augusti 2006 blev U.O., efter att lokal och central förhandling ägt rum, fråntagen sina arbetsuppgifter som förste rektor och förflyttad till en tjänst som rektor vid Sannarpsgymnasiet. Inte vid någon av förhandlingarna åberopades organisatoriska skäl som grund för förflyttningen. Förbundet gjorde en protokollsanmärkning med anledning av att detta felaktigt angivits i protokollen.

Sammanfattning av de rättsliga grunderna

Förflyttningen av U.O. från tjänsten som förste rektor på Kattegattgymnasiet till en rektorstjänst på Sannarpsgymnasiet innebar att tjänstens beskaffenhet ändrades i grunden. U.O. fick i realiteten en annan tjänst än den han tidigare haft. Med hänsyn härtill ska förflyttningen likställas med ett avskedande. Det har inte förelegat vare sig laga grund för avskedande eller saklig grund för

uppsägning. Avskedandet ska därför förklaras ogiltigt. U.O. är berättigad till allmänt skadestånd.

För det fall Arbetsdomstolen skulle finna att ett avskedande inte har ägt rum, görs i andra hand gällande att kommunen har handlat i strid med kollektivavtalet, AB 05 § 6 mom. 1. Det har inte förelegat vägande skäl för att förflytta U.O. mot hans vilja. U.O. och förbundet är därför berättigade till allmänt skadestånd.

Kommunen

Gymnasieskolorna Kattegattgymnasiet och Sannarpsgymnasiet är belägna i Halmstads tätort. Kattegattgymnasiet lyder under utbildningsförvaltningen. Till denna hör bl.a. kommunens tre gymnasieskolor och Komvux. Det finns totalt 25 rektorer i utbildningsförvaltningen. Samtliga är underställda förvaltningschefen T.N., som tituleras utbildningschef.

Förbundets uppgifter om U.O:s tidigare anställningar vitsordas. Av den anställningsinformation som lämnades då U.O. blev förste rektor framgår att placeringen då var vid utbildningsförvaltningen. Syftet med denna lösning var att ingen arbetstagare skulle vara slutgiltigt knuten till en specifik arbetsplats. Kommunen har på detta sätt, när verksamheten så kräver, möjlighet att flytta arbetstagare inom förvaltningen.

Utbildningsförvaltningen genomgick under år 2000 flera omorganisationer. Den 1 oktober 2000 infördes en ny s.k. platt organisation. Syftet med omorganisationen var att skolledarna skulle fungera som ett ledningsteam med ett kollektivt ledarskap. Vidare skulle särskilda uppgifter av enhetsövergripande karaktär delas upp mellan olika rektorer. Det var väsentligt att varje enhet skulle ha ett ansikte utåt. För detta skulle förste rektorn svara. Förste rektorn kunde också vara ansvarig för enhetsövergripande resurser samt övergripande ekonomi. Varje rektor förutsattes ansvara för ekonomin på sina respektive utbildningsprogram. Förste rektorn var inte överordnad övriga rektorer.

Samtliga rektorer, inklusive förste rektorn, var direkt underställda utbildningschefen T.N. Rektorerna hade traditionella rektorsarbetsuppgifter och svarade för sina respektive utbildningsprogram. Samtliga rektorer hade mer eller mindre tunga övergripande uppgifter. De arbetsuppgifter som var lagda på U.O. var inte specifika för en förste rektor, utan skulle kunna ha lagts på någon av de andra rektorerna.

Vid utarbetandet av 2000 års nya skolorganisation ingick U.O. som representant för Kattegattgymnasiet i en arbetsgrupp som tillsammans med förvaltningschefen T.N. skulle genomföra utredningen. U.O. var alltså väl medveten om de tankar och syften som genomsyrade den nya organisationen.

U.O. och dennes efterträdare P.N. har, under den tid de tjänstgjort som förste rektorer, sett uppgiften som förste rektor på olika sätt. U.O. har till skillnad från P.N. lyft fram sin chefsroll, som alltså varit självpåtagen.

Kommunen gjorde en stor insats för att lätta U.O:s påstått höga arbetsbelastning. Den gymnasiala särskolan, som bedömdes utgöra minst hälften av hans ursprungliga arbetsuppgifter, lyftes bort från hans ansvarsområde nästan omedelbart efter hans klagomål under läsåret 2002/03. Flera rektorsvikarier togs in för att på 50 procent av en heltidstjänst arbeta enbart med särskolan.

U.O. hade flera medarbetarsamtal med utbildningschefen T.N. U.O. efterlyste därvid för egen del en mer arbetsledande funktion med beslutsbefogenheter på Kattegattgymnasiet. Han hade ingen chefsroll i förhållande till övriga rektorer, men agerade med kraft för att få en sådan.

Under år 2003 infördes ett nytt ekonomisystem, Ekoplus. I linje med den nya rektorsorganisationen var syftet och målsättningen med systemet att betona varje rektors ekonomiansvar. U.O. ogillade dessa intentioner eftersom han själv, i egenskap av förste rektor, ville styra över ekonomin. Han motarbetade det nya systemet och försökte i stället att styra ekonomiansvaret till sig själv. Han uppträdde härvid mycket illojalt mot den beslutade nyordningen.

I mars 2003 gjordes en utvärdering av 2000 års omorganisation. Av utredningen framgick att det fanns önskemål från personal och förste rektor och rektorer att det skulle finnas en rektor som är mer chef än de övriga. Det fastslogs dock att förste rektorn skulle vara skolans ansikte utåt, samordna teamets arbete vad gäller enhetens resultat och enhetsövergripande personella resurserna. Vidare angavs att det ofta är förste rektorn som leder personalkonferenserna. Det framgick även att man på Sturegymnasiet roterade ansvarsområdena mellan rektorerna för att säkerställa kompetens, även beträffande övergripande uppgifter.

Under år 2004 framkom att U.O. hade problem med relationerna till kollegorna och de fackliga organisationerna. Den 16 juni 2004 hölls ett s.k. samverkansmöte, UNSAM, med utbildningsförvaltningen och representanter för de fackliga organisationerna. Vid mötet påtalade Lärarnas Riksförbund att arbetsförhållandena på Kattegattgymnasiet inte var bra och att åtgärder behövde vidtas. Även SKTF:s representant instämde i kritiken. I maj 2004 gjorde läraren M.S. en enkät på uppdrag av en av rektorerna vid Kattegattgymnasiet, A-S.E. Uppdraget föranleddes av den dåliga stämning på skolan som även hade uppmärksammats vid ett flertal samverkansmöten på initiativ av de fackliga organisationerna. Enkäten genomfördes genom intervjuer med vissa personer i skolans personal. Av sammanställningen framgick att negativ kritik riktades mot U.O.

Den 24 juni 2004 hölls ett möte om arbetsmiljön på Kattegattgymnasiet, där SKTF särskilt tog upp frågan om förtroendet mellan de anställda och deras chef, varmed avsågs U.O. Den 30 augusti 2004 hade T.N. ett medarbetarsamtal med U.O. där U.O:s problem och hans misstolkning av rollen som förste rektor diskuterades. Även vid detta möte efterlyste U.O. en tydligare chefsroll och visade att han inte accepterade utbildningschefens

budskap om vad rollen som förste rektor innebar. Att U.O. hade svårt att hålla sig inom gällande organisation och ramar var ett mönster som återkom i medarbetarsamtalen.

Det var framför allt arbetssituationen vid den administrativa avdelningen och vaktmästeriet som SKTF ständigt tog upp på samverkansmötena. Det gjordes även en medarbetarundersökning i december 2005 som visade att arbetsklimatet på Kattegattgymnasiet var sämre än vid andra skolor i kommunen. Skolverket gjorde en utbildningsinspektion vid Kattegattgymnasiet. I den efterföljande rapporten angavs att förste rektorn och sex rektorer tillsammans utgjorde skolans ledningsgrupp samt att rektorerna hade övergripande uppgifter fördelade mellan sig. Vidare framgick att förste rektorn svarade för övergripande ekonomi och administration, men inte överprövade övriga rektorers beslut och inte var rektorernas chef. Den fastställda organisationen var i huvudsak densamma som vid de två övriga gymnasieskolorna i kommunen.

Under år 2006 gjordes kommunens rektorsområden om i samband med en ytterligare omorganisation. Rektorerna placerades in i den nya områdesorganisationen. Dessa placeringar skedde efter samtal mellan utbildningschefen och varje rektor. Målsättningen var att förflytta några rektorer per skolenhet till rektorsområde på annan enhet för att på så sätt förnya organisationen. Det fanns även ett projekt, BEST-projektet, som innebar att gymnasieskolan i Halmstad skulle möta framtidens utmaningar. Detta resulterade i nyrekrytering av ett stort antal rektorer. Fler rektorer än U.O. fick ny placering. Det var också fler än han som initialt anförde missnöje med utbildningschefens förslag. De fackliga organisationerna hade dock ingen erinran mot förändringarna. Detta ledde alltså till att utbildningschefen föreslog att U.O. skulle få en ny placering som rektor vid Sannarpsgymnasiet. U.O. skulle inte vidkännas någon lönesänkning med anledning av förändringen.

Den nya rektorsorganisation som infördes år 2006 föregicks av omfattande diskussioner med de fackliga organisationerna. Innan det formella beslutet togs kände alltså förbundet till att U.O. skulle komma att förflyttas. Detta föranledde förbundet att påkalla en formell samverkansförhandling enligt medbestämmandelagen vid sidan av det ordinarie samverkanssystemet. Den avhölls den 13 juni 2006 och förbundet yrkade i samband med denna att förflyttningen av U.O. inte skulle genomföras. Kommunen angav då att skälen för förflyttningen var personalens förlorade förtroende, arbetsmiljöproblem, bristande lojalitet och samverkanssvårigheter. Kommunens förslag innebar fortsatt anställning som rektor, med oförändrad lön och i stort sett oförändrat arbetsinnehåll. Det nya ansågs vara den geografiska placeringen vid Sannarpsgymnasiet. Skolan låg dock precis som Kattegattgymnasiet inom Halmstads tätort. Placeringen ansågs väl ligga inom ramen för U.O:s arbetskyldighet.

Dagen därpå, den 14 juni 2006, hölls ett UNSAM-möte. Parterna var då överens om förslaget till ny gymnasieorganisation och placeringen av rektorerna. Förbundet företrädde av samma person som deltog i förhandlingen enligt 12 § medbestämmandelagen dagen innan. Det kan noteras att U.O.

visserligen inte var placerad enligt det då presenterade förslaget, men att samtliga, inklusive förbundet, hade kännedom om att han skulle förflyttas. Eftersom parterna inte kom överens vid förhandlingen enligt 12 § medbestämmandelagen och det kunde förväntas att förbundet skulle påkalla central förhandling, vilket för övrigt också skedde, kunde det inte genast fattas beslut om U.O:s placering. Av denna anledning kunde man alltså inte redan då placera in U.O. på Sannarpsgymnasiet. Detta hade alla inblandade kännedom om. Parterna var emellertid ense om att han under nästkommande läsår inte skulle vara kvar på Kattegattgymnasiet.

Senare följde lokala och centrala tvisteförhandlingar med anledning av omplaceringen. Av protokollet från den centrala förhandlingen framgår att, förutom de tidigare angivna skälen för förflyttningen, även omorganisationen angavs som ett skäl.

Grunder

Kommunen har inte avskedat U.O. Kommunen har inte heller skiljt honom från anställningen på ett sätt som kan jämföras med ett avskedande. Kommunen har inte brutit mot AB 05 § 6 mom. 1 eftersom kommunen har haft vägande skäl för att förflytta U.O.

För det fall Arbetsdomstolen skulle finna att U.O. blivit skild från anställning som förste rektor har det förelagat laga grund för avskedande, alternativt saklig grund för uppsägning. För det fall skadestånd skulle dömas ut ska skadeståndsbeloppen jämkas väsentligt på grund av U.O:s eget förhållningssätt som förste rektor.

Yrkandet om fastställelse av att kommunen har avskedat U.O. bör avvisas. Det föreligger inte någon sådan situation i detta fall att det kan anses vara av avsevärd betydelse att tillåta ett fastställelseyrkande av denna innebörd. Förbundet har från början fört en ogiltighetstalan. Det saknas skäl för att i en sådan situation dessutom föra fram ett fastställelseyrkande som det aktuella.

Förbundet

Förbundet gör inte gällande att tjänsten som förste rektor innebar att U.O. skulle vara chef för övriga rektorer. Det som görs gällande är att tjänsten som rektor och tjänsten som förste rektor utgör två olika anställningar genom att de övergripande arbetsuppgifterna som förste rektorn har skiljer sig från de övriga rektorernas arbetsuppgifter. Detta stöds av det förhållandet att U.O. var tvungen att säga upp sig från sin anställning som rektor när han tillträdde anställningen som förste rektor.

Det är av avsevärd betydelse för förbundet att få fastslaget huruvida U.O. har blivit avskedad från sin tjänst som förste rektor. Befattningen som förste rektor förekommer även på andra håll i landet. En klargörande gränsdragning för förste rektors respektive rektors arbetsskyldighet är viktig för såväl förbundet som dess medlemmar. Förbundets fastställelseyrkande bör alltså prövas i sak av domstolen.

Domskäl

Bakgrunden till tvisten är i korthet följande. U.O. har varit verksam vid Kattegattgymnasiet sedan år 1988. Skolan är en av tre gymnasieskolor inom Halmstads kommun. Fram till år 1997 arbetade han som lärare på skolan. Under åren 1996 och 1997 hade han rektorsvikariat vid skolan under två perioder. Fr.o.m. augusti 1997 var U.O. anställd som rektor. Den 1 oktober 2000 fick han titeln förste rektor. Efter förhandlingar enligt 12 och 14 §§ medbestämmandelagen förflyttades U.O. den 1 augusti 2006 från sin placering som förste rektor på Kattegattgymnasiet till en placering som rektor vid Sannarpsgymnasiet. På grund av sjukskrivning har U.O. ännu vid tiden för huvudförhandlingen i målet inte börjat att arbeta vid Sannarpsgymnasiet.

Förbundet har gjort gällande att förflyttningen av U.O. från hans placering som förste rektor på Kattegattgymnasiet till en placering som rektor på Sannarpsgymnasiet innebar att hans arbetsuppgifter urholkades jämfört med tidigare och att tjänstens beskaffenhet ändrades i grunden så att U.O. i realiteten fick en annan tjänst än den han haft tidigare. Förbundet har härvid gjort gällande att förflyttningen ska likställas med ett avskedande samt att det inte förelegat vare sig laga grund för avskedande eller saklig grund för uppsägning. Förbundet har, förutom att framställa yrkande om ogiltighetsförklaring av avskedande och skadeståndsanspråk, gjort gällande att domstolen ska fastställa att ett avskedande skett. I andra hand, för det fall ett avskedande inte skulle anses ha skett, har förbundet gjort gällande att kommunen har handlat i strid mot kollektivavtalet. Förbundet har därvid menat att det inte har förelegat vägande skäl för kommunens beslut att förflytta U.O. mot dennes vilja.

Kommunen har bestritt att U.O. blivit avskedad eller att han skiljts från sin anställning på ett sådant sätt att det är att jämställa med ett avskedande. För det fall domstolen skulle komma fram till att U.O. blivit skild från sin anställning görs gällande att det funnits laga grund för avskedande, alternativt saklig grund för uppsägning. Vidare har gjorts gällande att eventuella skadeståndsbelopp ska jämkas väsentligt. Kommunen har också gjort gällande att det har förelegat vägande skäl för beslutet att förflytta U.O. till arbete som rektor på Sannarpsgymnasiet. Slutligen har kommunen yrkat att det av förbundet framställda fastställelseyrkandet ska avvisas.

Utredningen i målet

Målet har avgjorts efter huvudförhandling. Vid denna har på förbundets begäran hållits förhör under sanningsförsäkran med U.O. samt vittnesförhör med f.d. gymnasiechefen K.W., administratören vid Kattegattgymnasiet U.N., rektorn F.W., skyddsombudet R.U. och f.d. rektorn H.L. På kommunens begäran har hållits vittnesförhör med kommunikatören på utbildningsförvaltningen A-S.E., personalsekreteraren A.D., förste rektorn P.N., rektorn R.S., läraren M.S., ekonomichefen A.G., läraren och skyddsombudet vid Lärarnas Riksförbund C.A., läraren och lokalombudet vid Lärarnas Riksförbund J.P., f.d. SKTF-ledamoten i UNSAM S.K., huvudskyddsombudet vid Lärarförbundet G.C., verksamhetschefen C.T., kanslichefen A-S.H. och utbildningschefen T.N. På bägge parter begäran har vittnesförhör hållits med den regionale ordföranden i förbundet Å.K. Parterna har åberopat viss skriftlig bevisning.

Fastställelseyrkandet

Förbundet har under förberedelsen av målet utvidgat sitt förstahandsyrkande på så sätt att förbundet, förutom ett tidigare framställt fullgörelseyrkande om ogiltighetsförklaring av avskedandet av U.O. och skadestånd, har yrkat att Arbetsdomstolen ska fastställa att kommunen har avskedat U.O. från dennes anställning som förste rektor. Förbundet har gjort gällande att detta fastställelseyrkande är av avsevärd betydelse för förbundet.

En förutsättning för att en fastställsetalan i Arbetsdomstolen ska tillåtas är enligt 4 kap. 6 § arbetstvistlagen att denna talan är av avsevärd betydelse för kâranden eller den för vilken organisationen för talan. Arbetsdomstolen måste redan vid ställningstagandet till förbundets talan om ogiltighetsförklaring av avskedande och skadestånd pröva frågan om U.O. har blivit avskedad. Som Arbetsdomstolen tidigare har slagit fast äger en fastställsetalan betydelse för part först om det finns anledning att anta att en bifallande dom kommer att antingen direkt påverka motpart i det rättsliga handlandet i förhållande till parten eller bli direkt avgörande vid en senare talan, som innefattar yrkande om att motparten ska förpliktas att fullgöra eller underlåta något (se t.ex. domen 1982 nr 35). Det har inte framkommit någon omständighet som föranleder bedömningen att en särskild fastställsetalan rörande frågan om U.O. avskedats i enlighet med detta uttalande är av avsevärd betydelse för honom eller för förbundet. Förbundets nu ifrågavarande fastställelseyrkande ska därför avvisas.

Är förflyttningen av U.O. att likställa med ett avskedande?

Som har anförts i det föregående har domstolen att vid prövningen av avskedande frågan i första hand att ta ställning till om förflyttningen av U.O. den 1 augusti 2006 från placeringen som förste rektor vid Kattegattgymnasiet till placeringen som rektor vid Sannarpsgymnasiet är att likställa med ett avskedande. Avgörande för denna fråga är om arbetet som rektor på Sannarpsgymnasiet omfattas av U.O:s arbetskyldighet eller inte. Bedömningen ska i

första hand göras med ledning av U.O:s anställningsavtal och tillämpligt kollektivavtal.

Av den aktuella kollektivavtalsbestämmelsen framgår att en arbetstagare ska utföra de arbetsuppgifter som framgår av för arbetstagaren gällande anställningsavtal och de åligganden i övrigt, som är förenade med anställningen. Som tidigare konstaterats i Arbetsdomstolens praxis är bestämmelsen allmänt hållen. Den ger inte någon större vägledning för att bedöma vad som ligger inom ramen för arbetskyldigheten i det enskilda fallet (se bl.a. AD 1995 nr 101 och AD 1984 nr 119).

Traditionellt sett har anställningarna för tjänstemän varit i viss mån knutna till en tjänst eller en befattning. En utveckling har dock skett genom att arbetsgivaren även på det offentliga området har haft möjlighet att i viss utsträckning ålägga en sådan tjänsteman nya eller ändrade arbetsuppgifter (se t.ex. AD 1980 nr 51). Denna rätt har emellertid ansetts begränsad på så sätt att en tjänsteman i vart fall inte är skyldig att underkasta sig sådana ändringar av arbetsuppgifterna att tjänstens beskaffenhet ändras i grunden och att det därmed blir fråga om att tjänstemannen i praktiken får en helt annan tjänst än tidigare (se AD 1994 nr 77 med däri angivna avgöranden).

I målet är klarlagt att U.O. fick underteckna ett nytt anställningsavtal då han började att arbeta som förste rektor den 1 oktober 2000 och att han kort därefter, den 30 september 2000, fick säga upp sin befattning som rektor. Av uppsägningen framgår att U.O. sade upp anställningen som rektor för att tillträda en annan befattning inom förvaltningen. Denna omständighet talar i viss mån för att det är fråga om olika anställningar.

Av det anställningsavtal som U.O. undertecknade i samband med att han började att arbeta som förste rektor framgår att yrkesbenämningen och tjänstetiteln var ”rektor fö”, dvs. förste rektor. Någon precisering av begreppet gjordes inte. I anställningsavtalet anges att placeringen hos arbetsgivaren skulle vara ”för närvarande vid/inom: utbildningsförvaltning”. Det kan i anslutning här till konstateras att U.O:s placering hos kommunen även efter förflyttningen till Sannarpsgymnasiet har varit hos utbildningsförvaltningen. Vidare har framkommit att såväl Kattegattgymnasiet som Sannarpsgymnasiet är belägna inom Halmstads tätort. Förflyttningen innebar således inte någon väsentlig geografisk förändring för U.O:s del på det sättet att han var tvungen att byta bostadsort. I målet är även upplyst att U.O. efter förflyttningen till Sannarpsgymnasiet skulle bibehålla sin tidigare lön samt att arbetstidens omfattning och förläggning skulle bli densamma. Dessa omständigheter talar för att U.O:s anställning inte skulle ha förändrats i grunden.

Förbundet har emellertid främst gjort gällande att förflyttningen till placering som rektor på Sannarpsgymnasiet innebar att U.O:s arbetsuppgifter utarmats på ett sådant sätt att han i realiteten fått en annan tjänst. Arbetsdomstolen har därmed att göra en jämförelse mellan befattningarna som förste rektor och rektor. Det kan därvid inledningsvis konstateras att det i målet inte har gjorts gällande annat än att arbetsuppgifterna som rektor i och för sig ligger inom U.O:s arbetskyldighet. Vad saken gäller är då om det förhållandet att han

inte längre ska fullgöra uppgifter som ligger enbart på en förste rektor betyder att han kan sägas ha fått en annan anställning.

Det finns inte någon befattningsbeskrivning som avser anställningen som förste rektor. I målet är ostridigt att förste rektorn inte var chef för övriga rektorer. Av utdrag ur dokumentet Organisation 2000, där intentionerna med den nya organisation som infördes inom utbildningsförvaltningen under år 2000 klargörs, framgår att skolledarna skulle fungera som ett ledningsteam för respektive enhet och att särskilda uppgifter av enhetsövergripande karaktär skulle delas upp mellan rektorerna. Vidare framgår att förste rektorn skulle vara skolans ansikte utåt och ansvara för de enhetsövergripande personella resurserna och den övergripande ekonomin. Dessa förhållanden har bekräftats av de personer som hörts som vittnen i målet. Genom utredningen har framkommit att det fanns fem rektorer och en förste rektor på Kattegattgymnasiet och att samtliga rektorer, inklusive förste rektorn, hade ansvar för sitt eget rektorsområde. Av den skriftliga bevisningen har framkommit att antalet rektorer varierat något över tiden beroende på olika vikariat.

P.N., R.S. och T.N. har samstämmt uppgett att de övergripande uppgifterna kunde fördelas mellan rektorerna. De har vidare uppgett att rektorerna hade självständigt ansvar för ekonomin på sitt rektorsområde. Denna beskrivning synes inte helt stämma med det sätt på vilket U.O. har bedrivit arbetet som förste rektor. Han har uppgett att den största delen av hans arbetsuppgifter utgjordes av ansvaret för den övergripande ekonomin och ansvaret för arbetsmiljö, personal och fastigheter. Han har vidare uppgett att ansvaret för den övergripande ekonomin och fastigheterna utgjorde 60–70 procent av hans arbetsuppgifter som förste rektor på Kattegattgymnasiet. Att U.O. kan ha lagt ned så mycket tid på dessa uppgifter är enligt domstolens mening inte avgörande för bedömningen. Hans sätt att ta över dessa uppgifter synes inte ha stämt överens med kommunens intentioner beträffande förste rektorns roll. Det kan nämnas att P.N., som efterträdde U.O. som förste rektor på Kattegattgymnasiet, har uppgett att hans arbete som förste rektor med den övergripande ekonomin tar cirka två timmar per vecka i anspråk. Utredningen utvisar sammanfattningsvis att skillnaden arbetsmässigt mellan en placering som förste rektor och rektor inte har avsetts vara betydande.

Mot bakgrund av det anförda kommer Arbetsdomstolen till slutsatsen att kommunens beslut den 1 augusti 2006 att förflytta U.O. från befattningen som förste rektor på Kattegattgymnasiet till befattningen som rektor på Sannarpsgymnasiet inte kan anses ha inneburit en sådan förändring av U.O:s arbetsuppgifter att han i praktiken fått en annan anställning. Förflyttningen av U.O. kan därmed inte anses ha inneburit att han blev skild från anställningen. Förbundets yrkande om ogiltigförklaring av avskedande kan redan av detta skäl inte bifallas.

Har kommunen haft vägande skäl för förflyttningen av U.O.?

Arbetsdomstolen har därmed att gå in på förbundets påstående om att kommunen har brutit mot den aktuella kollektivavtalsbestämmelsen genom att förflytta U.O. utan att det har förelegat vägande skäl för det. Kommunen har menat att skäl för förflyttningen har förelegat dels på grund av de organisationsförändringar som gjordes inom utbildningsförvaltningen och dess gymnasieskolor under år 2006, dels på grund av omständigheter hänförliga till U.O. personligen.

Innebörden i den aktuella kollektivavtalsbestämmelsen och motsvarande likalydande bestämmelse på annat område har berörts i Arbetsdomstolens praxis (se domarna 1987 nr 18, 1991 nr 72, 1992 nr 11 och 1995 nr 101). Domstolen har då bl.a. uttalat följande. Bestämmelsen ger uttryck för att en avvägning ska göras mellan arbetsgivarens intresse av att inom ramen för sin arbetsledningsrätt organisera arbetskraften på ett för honom lämpligt sätt och arbetstagarens intresse av att inte behöva förflyttas mot sin vilja. Föreskriften får anses uppställa ett krav på att de skäl som ligger till grund för en förflyttning är godtagbara i sammanhanget. Den bygger också på uppfattningen att en förflyttning mot arbetstagarens vilja är en ingripande åtgärd, särskilt om förflyttningen medför att anställningsvillkoren försämras eller att arbetstagaren tvingas lämna en arbetsgemenskap. Det måste därför krävas att arbetsgivaren i första hand försöker uppnå sitt syfte med mindre ingripande åtgärder än förflyttning.

Den tolkning som gjorts av bestämmelsen i praxis bör läggas till grund för bedömningen även i detta mål. Det bör emellertid tilläggas att arbetstagarens ställning hos arbetsgivaren är av stor betydelse för bedömningen. Det måste anses ligga i sakens natur att arbetsgivarens intresse i hithörande sammanhang typiskt sett väger tyngre än annars i fall då det är fråga om förflyttning av en arbetstagare med stort ansvar, t.ex. en arbetstagare i en utpräglad chefsposition av det slag som är förenad med en anställning som rektor.

Det framgår av utredningen i målet att det på Kattegattgymnasiet fanns problem med arbetssituationen och samarbetsklimatet i vart fall fr.o.m. år 2004. Av åberopad skriftlig bevisning framgår att detta påtalades från Lärarförbundets sida vid ett s.k. UNSAM-möte i juni 2004. Även SKTF:s företrädare instämde i detta förhållande på mötet. Av utredningen framgår även att man på Lärarförbundets sida ansåg att det var U.O. som var anledningen till problemen på Kattegattgymnasiet. S.K. har uppgett att hennes medlemmar upplevde arbetsmiljön på skolan som dålig och att det framfördes kritik mot U.O. T.N. har uppgett att U.O. hade relationsproblem i förhållande till en del av personalen på skolan och i förhållande till personal på utbildningsförvaltningen. Enligt hans uppfattning var anledningen till detta framför allt att U.O. tolkade sin roll som förste rektor på ett felaktigt sätt. Även andra personer har inför domstolen omvittnat att stämningen på Kattegattgymnasiet varit dålig.

Mot bakgrund av det anförda är det klarlagt att det under omkring två år före förflyttningen av U.O. rådde ett dåligt arbetsklimat på Kattegattgymnasiet.

Arbetsdomstolen vill framhålla att utredningen i målet inte ger stöd för en klar slutsats om att det var U.O. som var orsaken till problemen. Flera vittnen har uttryckt sig positivt om U.O:s ledarskap, och det intryck domstolen har fått är att han utförde rektorssysslan på ett energiskt, drivande och viljestarkt sätt. Det är inte ovanligt att en chef som har en sådan läggning och som lämnar raka besked inte blir uppskattad av alla i omgivningen. Oavsett U.O:s egenskaper som chef kvarstår emellertid det faktum att det förekom problem på Kattegattgymnasiet, och det är en självklarhet att man från utbildningsförvaltningens sida var angelägen om att vidta någon åtgärd för att komma till rätta med dessa.

Förbundet har i målet menat att man från kommunens sida i första hand borde ha haft samtal med U.O. och klargjort hur man såg på situationen. Av både T.N:s och U.O:s uppgifter framgår emellertid att de vid olika tidpunkter tog upp U.O:s arbetssituation och förhållandena på skolan. Visserligen finns det inget som tyder på att man från arbetsgivarsidan då nämnde möjligheten att förflytta U.O. till en annan skola, men detta förhållande betyder enligt domstolens mening inte att kommunens företrädare hanterade saken på ett sätt som bör föranleda kritik när U.O. slutligen fick besked om förflyttningen.

Kommunen har i målet framhållit att en av anledningarna till att U.O. förflyttades till Sannarpsgymnasiet var den nya rektorsorganisation som tillskapades under år 2006. Genom denna förändring skulle nya rektorsteam skapas på de tre gymnasieskolorna och kompetens föras över mellan skolorna. Omorganisationen var ett led i kommunens projekt – BEST – som innebär att gymnasieskolorna i Halmstads kommun skulle förberedas för framtidens krav. T.N. har inför domstolen uppgett att det var han som beslutade vilka rektorer som skulle förflyttas samt att han hade samtal med samtliga rektorer, av vilka flera inledningsvis uttryckte tveksamhet inför förflyttningarna. Enligt T.N. kom totalt nio befattningar att beröras av förändringarna genom förflyttningar och tillsättningar av vakanser på gymnasieskolorna. Av dessa utgjorde sex befattningar nyrekryteringar. Han har förklarat att målsättningen med de förflyttningar som gjordes var att skapa lämpligast möjliga personsammansättningar i de rektorsteam som bildades vid de olika skolorna.

Förbundet har anfört att den nya rektorsorganisationen vid de överläggningar som förekom inte har åberopats som skäl för förflyttningen av U.O. samt att det över huvud taget inte var fråga om någon omorganisation som kunde motivera åtgärden. Arbetsdomstolen kan i denna del konstatera att förflyttningen av U.O. visserligen inte har motiverats på detta sätt i de protokoll som fördes vid överläggningarna. Det måste dock rimligen ha stått klart för alla som deltog i förhandlingarna att det gjordes ganska stora förändringar i skolledningarna även fränsett frågan om U.O:s placering. Oavsett om dessa förändringar kan sägas ha utgjort en omorganisation i egentlig mening eller ej står det alltså klart att frågan om U.O:s placering bara var en personfråga bland andra i samband med de förändringar som gjordes. Det kan i det sammanhanget anmärkas att förbundet inte har ifrågasatt kommunens rätt att vidta de övriga personförändringar som förekom.

Mot bakgrund av det anförda bedömer domstolen kommunens åtgärd att förflytta U.O. på följande sätt. Kommunen har haft godtagbara skäl för att inom ramen för sin arbetsledningsrätt på det sätt som skett genomföra en nyordning i fråga om placeringen av rektorerna. I det sammanhanget är det naturligt inte minst mot bakgrund av de problem som faktiskt förekom på Kattegattgymnasiet att även U.O. berördes av förändringarna, oavsett vad som var den närmare bakgrunden till dessa problem. Inom ramen för kommunens överväganden framstår det som rimligt att hans nya placering inte avsåg uppgifter som förste rektor, utan som rektor. Som domstolen har konstaterat i det föregående är skillnaden mellan dessa båda befattningar inte betydande. Arbetsdomstolen kommer till slutsatsen att det har förelegat välgående skäl för kommunens åtgärd att förflytta U.O. till arbetsuppgifter som rektor vid Sannarpsgymnasiet.

Det anförda innebär att förbundets talan ska avslås.

Rättegångskostnader

Vid denna utgång ska förbundet utge ersättning för kommunens rättegångskostnader. Om beloppet råder inte tvist.

Domslut

1. Arbetsdomstolen avvisar Sveriges Skolledarförbunds yrkande om förklaring att Halmstads kommun har avskedat U.O. från dennes anställning som förste rektor.
2. Arbetsdomstolen avslår Sveriges Skolledarförbunds talan i övrigt.
3. Arbetsdomstolen förpliktar Sveriges Skolledarförbund att ersätta Halmstads kommun för dess rättegångskostnader med tvåhundra-trettiosjuttusenfyrahundra-fyrtiofyra (237 444) kr, varav 141 000 kr utgör ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen på det förstnämnda beloppet från dagen för denna dom till dess betalning sker.

Ledamöter: Michaël Koch, Anders Eka, Inga Jerkeman, Charlott Richardson, Anders Hagman, Inger Öhrn Karlsson och Margareta Zandén. Enhälligt.

Sekreterare: Emma Cardell